

VIDOR BUKÁSÁNAK TÖRTÉNETE.

Hiteles adatok.

A mikor az első, nagy siránkozás elmúlt, a mikor a gyanúsító suttogás és vádaskodó kiáltozás Vidor Pál teteme felett elült egy kissé, e lap hasábjain Bede Jób mondotta ki először: legyen világosság! És azokból az adatokból, a melyek neki, mint a Vidor-ügy egy kívül álló szereplőjének rendelkezésére állottak, becsületes szándékkal és törhetetlen igazságérzettel világított bele a vádaskodók hamis kártyáiba. A harcot a világosságért tehát megkezdettük.

Vidor Pál véres teteme fölül elvonult a gyász és a szánalom, a mely kijárt a hátramaradottaknak s a mely »jótékony« fátylat borított annak az életében és halálában egyaránt szerencsétlen embernek a tragédiájára s előidézőire: nincs már.

És így van ez rendjén. Az az *álszánalom és álkönyörületesség*, a mely végigkísérte Vidor Pál életét és ezt a gyöngé embert még puhábbá tette a reá zudoló bajokkal szemben, az az *álkönyörületesség*, a mely nem nyitotta ki soha ennek az önmagával és az étellel számolni nem tudó embernek a szemeit: nem lehet már erősebb a kérlelhetetlen igazságnál, a mely követeli a maga részét.

Miről van szó? Vidor Pál halálának, öngyilkosságának oka mind e perczig *nincs kiderítve*. Egy sereg embert megvádoltak, meggyanúsítottak és azok, a kiknek jó okuk volt úgy rendezni a dolgot, hogy mást ne higyenek az emberek, el tudták hitetni, hogy Vidor *arra* a terminusra lett öngyilkos, a melyen fizetnie kellett volna.

Se szánalom, se könyörületesség, se a kegyeletsértés látszólagos, de hazug vádja nem rettent vissza e perczben bennünket attól, hogy ki ne mondjuk: *Vidor Pál nem azért lett november 30-ikán öngyilkos, mert a terminusra nem tudott fizetni, Vidor Pált nem az anyagi összeomlás kergette a halálba, mert ez az összeomlás be sem következett.*

Ez az állítás annyi mint egy vád. Tudatában vagyunk annak. És a teljes bizonyossággal, a becsületes bizonyítási tudással, a *maguk helyett beszélő adatok sulyos halmazával* megyünk bele ennek a vádnak, ennek az állításnak az igazolásába s kezdjük meg a mai nappal a küzdelmet azért a négyes célért, hogy:

1. világosságot derítsünk Vidor Pál bukásának és öngyilkosságának okaiba,
2. rehabilitáljuk azokat, a kiket méltatlanul meghurczoltak,
3. rámutassunk Vidor öngyilkosságának igazi okozóira.
4. A nyilvánosság pellengéjére állítsuk a *bűnösöket* s leleplezzük gyalázatos komédiájukat.

Egy olyan ember följegyzései állanak rendelkezésünkre, a ki végigcsinálta Vidor Pál küzdelmét. Hogy kicsoda: *mellekes*. De minden adatunk maga a megdönthetetlen igazság. Jól fontolja meg tehát az, a ki a ravasz fondorlat és álnokság vékonyan szőtt köntösével akar ezek ellen takarózni. Itt

világosság lesz, *feltétlen világosság*, a melynek utját nem állhatja immár semmi.

Összekapcsolódva azzal, a mit *Bede Jób* kiderített már: folytatjuk *mások feljegyzései* nyomán Vidor Pál bukásának történetét. Ugy lehet: nagyon szomorú történet. De *kiméletlenül* igaz s a milyen kiméletlenek ezen igazságok, olyan kiméletlenül fogjuk nekiszégezni őket a bűnösök melléne.

Minden rossz, ha a kezdet rossz.

A kezdet kezdetére kell visszamenni, hogy Vidor Pál tragédiájának képe világosan bontakozzék ki mindenki előtt. A Vidor tragédiájának kezdete nem annál a látszólagos összeomlásnál van, a melynek hézagosa adatai az öngyilkosság napján pro és kontra felhasználattak. Nem. Messzebb eső időre kell visszamenni.

Lássuk tehát mindenek előtt, hogy *micsoda pénzzel* kezdte meg Vidor Pál a Népszínház igazgatását, milyen pénzt, mennyi pénzt fordítottak erre a célra.

1904. márczius 1-én következett be *Porzsolt* Kálmán csődje. A népszínházi bizottság lehetőleg *pályázat mellőzésével* akarta bérbeadni a színházat s olyan embert keresett, a ki arra az időre venné át a színházat, a mig a régi bérlő szerződése lejár, tehát *1907. október 15-ig*.

A mikor azonban Vidor Pál jelentkezett s a bizottság előtt *Reitter Ferencz* számtanácsost, a kiről tudvalevő volt, hogy vagyonos ember, nevezte meg társául, a bizottság elejtette az eredeti tervet s beleegyezett abba, hogy formálisan új szerződést kössenek Vidorral.

1904. márczius 16-án a *Belvárosi Hitelgyűlés* Reitter Ferencz, Reitter Ferenczné, Vidor Pál és Vidor Pálné aláírásával ellátott váltó ellenében rendelkezésükre bocsátott *százhetvenezer koronát*. Ezzel tehát megkezdődött a népszínházi üzlet.

Mi következett ezután? Az üzletet márczius havában vették át, a *legrosszabb színházi hónapban*. Bevétel *alig volt*, mig ellenben a Porzsolt idejében mértéktelenül felszaporodott személyzeti és egyéb redukálhatatlan költségek horribilis napi költséget adtak. A helyzet nem változott a kezdődő nyári hónapokban semmit. *Április, május és június hónapokban az összes* bevétel *alig tett ki néhány ezer koronát. július és augusztusban pedig minden ellenszolgáltatás nélkül a szünidei gázsit kellett fizetnie Vidornak és társának.*

A szünidő teljes *tizennégy nappal tovább tartott, semmint tervezték.*

Az első átalakítási munkálatok, a melyeket a Népszínházon végeztek, *csak szeptember 12-én* nyertek befejezést s így az előadásokat *csak 1904 szeptember 14-én* lehetett megkezdeni.

A tizenégynapos késedelemért a népszínházi bizottság *15.000 korona* kártérítést szavazott meg Vidornak.

Ezt a 15.000 koronát valamint a *Belvárosi Hitelegylettől felvett 170.000 koronát* az 1904. év folyamán fölemesztette a bevételeket *alig adó színház, annyira, hogy a kölcsönt nemcsak hogy nem törlesztették, de még a kamatokat sem tudták fizetni.*

A tűzveszélyes Népszínház.

Az 1905. év valóságos katasztrófával kezdődött a Népszínházra nézve.

A színházakat tűzvizsgáló bizottság három színházat *tűzveszélyesnek* talált. A *Nem.*

eti Színházat, a Várszínházat és a Népszínházat. A belügyminiszter azonban felülbíráltatta ezt a határozatot s a faczit az lett, hogy a tűzveszélyességet a Vár- és Nemzeti Színházra nem mondották ki, ellenben főtartották a Népszínházra áéve.

Ez az újabb határozat valósággal megpecsételte a színház 1905. évi szezonját. A közönség megdöbbsent a határozattól s nyilván így gondolkodott:

- Az összes színházak közül — ideértve a két rozoga és öreg állami színházat — a Népszínház egyedül tűzveszélyes? Hiszen akkor oda igazán nem lehet menni...

Es az 1905. év megkezdődött azzal, hogy a publikum, nyilván félelemből, nem járt a Népszínházba. Erre az időre estek különben a választások is s ez a körülmény is nem csekély befolyással volt a színház üzletmenetére.

Az 1905. év telén tehát alig volt bevétel.

A budai nyár.

1905. május 4-én a Népszínháznak ki kellett vonulnia hajlékából, mert a hat hónapra tervezett átalakítási munkálatok ezidőtől indultak meg.

Hogy a kárt, a mely Vidorékat ebből az átalakításból érte, világosan megállapíthassuk, lássuk, milyen előnyöket adott a bizottság Vidornak.

Van a bérleti szerződésnek, a melyet a főváros kötött Vidorral, egy passzusa. A XXV. paragrafus. Ezt a passzust jónak látjuk ide iktatni, mert ez a paragrafus volt az »előnyök« alapja.

XXV. §.

A XXVI. pontban említett jókarban tartási munkák rendszerint a nyári szünetek alatt végzendők, a nélkül, hogy a bérlő az előadások megszakítása vagy más ok miatt kártalanítást igényelhetne. A bérbeadó jogosítva van a bérlet tárgyán a bérlet tartalma alatt mindazokat az átalakításokat fogantositani, a melyeket jóknak talál. Az átalakítások átalakítások folytán történő változtatások miatt bérlő kártalanítást nem igényelhet. De ha az átalakítások következtében a nézőtér ülő vagy ülőhelyei kevesbítetténe, a népszínházi bizottság a bérlőt méltányos helyáremelésben fogja részesíteni, a melynek mértékét azonban a viszonyok mérlegelésével és a méltányosság figyelembevételével egyoldalúlag les. jogosítva meghatározni. A bérlő kijelenti, hogy a bizottság meghatározásában megnyugszik és azt minden egyéb kártalanítási igény kizárásával kötelezőnek elfogadja.

Az átalakítások általában a szokásos nyári szünetek alatt végzendők, de a folyó 1904. évben a bérbeadó e célra az egész július és augusztus hónapokat veheti igénybe a nélkül, hogy a bérlő kártalanítást követelhetne. Beleegyezik továbbá a bérlő, hogy a bérbeadó 1905. vagy 1906. évben május 1. és november 1. közti időben nagyobb átalakításokat is eszközölhessen, de ez esetben arra az egész időre, mialatt az előadások szünetelni fognak, tehát a beleső szokásos ujévi szünet tartamára is a bérlet teljesen szünetelni fog, úgy hogy a bérlőt ezen időre semmiféle bérfizetési kötelezettség sem terhelendi, tehát az adókat és a kikötött egyéb szerződési járandóságokat sem tartozik fizetni. Azonkívül kártalanításra is tarthat igényt a bérlő a miatt, mert személyzetét ezen idő alatt is fizetnie kell. A kártalanítás összegét a népszínházi bizottság a méltányosság figyelembevételével egyoldalulag fogja megállapítani. A kártalanítás összegénél azonban a rendes nyári szünet idejére érő személyzeti fizetések a bérlő javára nem fogják számításba vétetni, mert ezen időre különben is terhelné a személyzet fizetése.

A bérlő kijelenti, hogy a népszínházi bizottság egyoldalú megállapításában előre megnyugszik és azt minden egyéb kártalanítási igény kizárásával kötelezőnek elfogadja.

Ezzel a XXV. ponttal egyszer és mindenkorra megkötötték Vidor Pál kezét, úgy hogy, a mikor 1905 november 15-án Cottely Géza dr. kir. közjegyző előtt a kártalanítási pótszerződést megkötésére került a sor, a népszínházi bizottság a XXV. passzus értelmében csupán azért tartozott adni egy tetszése szerint meghatározott kárpótlást Vidornak, a miért az átalakítás 1905 november 1-ig el nem készült.

Hogy ez a kárpótlás a budai nyár rettenetes deficitjével micsoda arányban állott, arról legközelebb.

(Folytatjuk.)